

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِ مُحَمَّدٍ وَّ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

مرطالعات اجتماعى

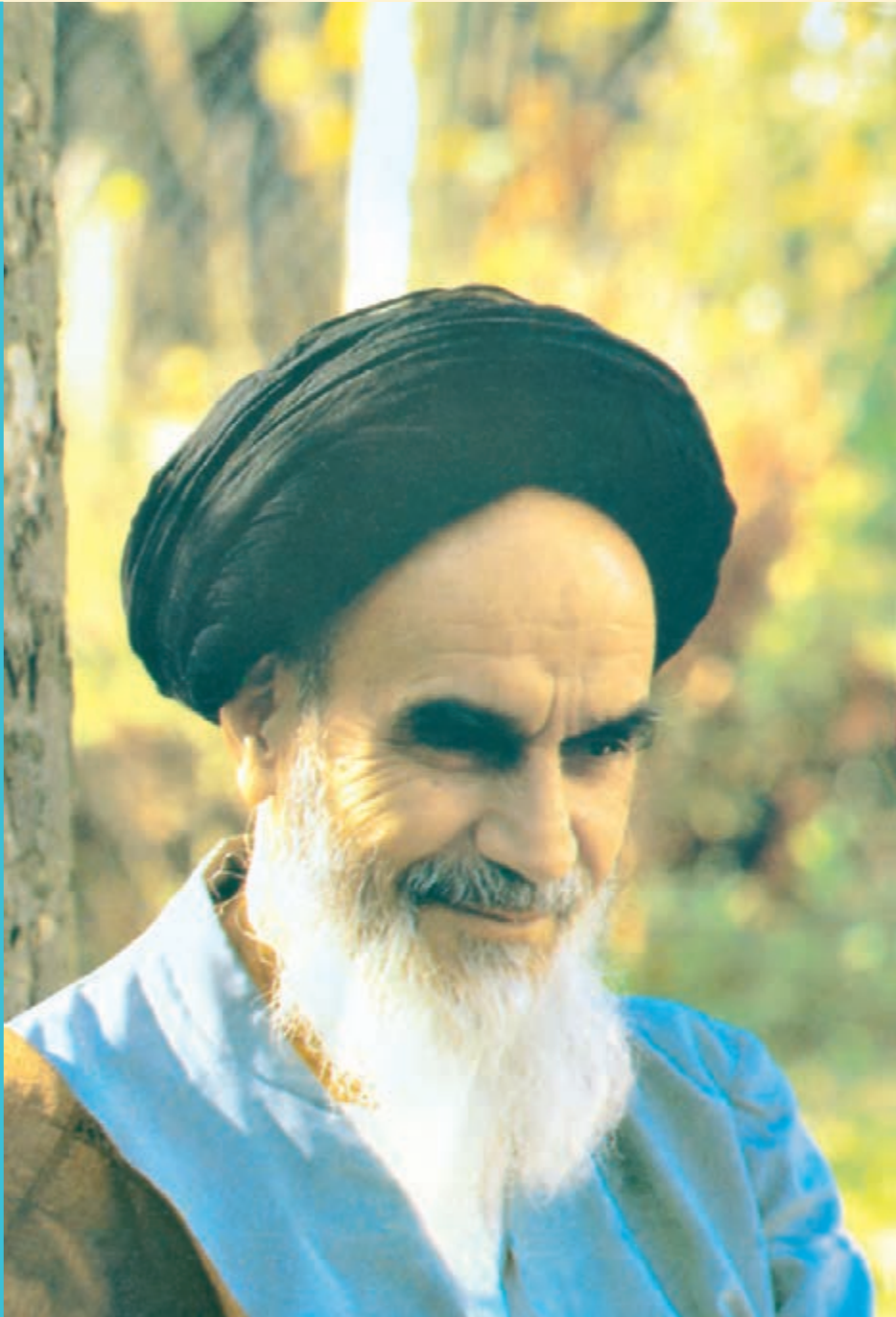
ششم دبستان

وزارت آموزش و پرورش سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

- نام کتاب: مطالعات اجتماعی - ششم دبستان (دانش آموزان با نیازهای ویژه) - ۵۶۰۷۱
- پدیدآورنده: سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور
- مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف: معاونت برنامه‌ریزی آموزشی و توان بخشی
- شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف: محسن غفوریان، منیره عزیزی، ساجد یعقوب‌نژاد، صدیقه رضایی (اعضای شورای برنامه‌ریزی) ناهید فلاحیان (مؤلف)
- مدیریت آماده‌سازی هنری: اداره‌ی چاپ و انتشارات سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور
- شناسه افزوده آماده‌سازی: احمدرضا امینی (مدیر امور فنی و چاپ) - حسین وهابی (مدیر هنری، طراح گرافیک و صفحه‌آرا) - زهرا گودرزی (تصویرساز)
- نشانی سازمان: تهران: خیابان انقلاب - خیابان شهید برادران مظفر - شماره ۶۶ - تلفن: ۶۶۹۷۰۴۵۵، دورنگار: ۶۶۹۷۰۷۷۸، کد پستی: ۱۴۱۶۹۳۵۶۸۴
- ناشر: شرکت افست: تهران - کیلومتر ۴ جاده آبدلی، پلاک ۸، تلفن: ۷۷۳۳۹۰۹۳، دورنگار: ۷۷۳۳۹۰۹۷، صندوق پستی: ۱۱۱۵۵ - ۴۹۷۹
- چاپخانه: شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)
- سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ پنجم ۱۴۰۳

برای دریافت فایل pdf کتاب‌های درسی به پایگاه کتاب‌های درسی به نشانی www.chap.sch.ir و برای خرید کتاب‌های درسی به سامانه فروش و توزیع مواد آموزشی به نشانی www.irtextbook.ir یا www.irtextbook.com مراجعه نمایید.

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان آموزش و پرورش استثنایی است و هر گونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز از این سازمان ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

فهرست

فصل اول – زندگی با دیگران

- درس اول: مهارت‌های زندگی ۱ (مدرسه و دوستان) ۱۰
- درس دوم: مهارت‌های زندگی ۲ (در محیط کار) ۱۸

فصل دوم – پوشاک ما

- درس سوم: خرید لباس ۲۴
- درس چهارم: کارگاه تولید کفش (از تولید تا مصرف) ۳۰

فصل سوم – سفری به شمال ایران

- درس پنجم: گردشگری در گیلان ۳۶
- درس ششم: گردش در ساحل دریای خزر ۴۲

فصل چهارم – سفری به جنوب ایران

درس هفتم: جزیره‌ها و بندرهای جنوب ۴۸

درس هشتم: بازدید از کارخانه کنسرو ماهی ۵۴

فصل پنجم – کشاورزی در ایران

درس نهم: زراعت و باغداری ۶۰

درس دهم: کشاورزی، از تولید تا مصرف ۶۶

فصل ششم – مؤسسات اجتماعی

درس یازدهم: خدمات بیمه و بهزیستی ۷۲

به نام خدا

یکی از اهداف کلیدی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، پرورش تربیت یافتگانی است که از دانش‌های پایه و عمومی سازگار با نظام معیار اسلامی و نیز دانش، بینش و مهارت‌ها و روحیه مواجهه علمی و خلاق با مسائل فردی، خانوادگی و اجتماعی برخوردار گردند. زمینه تحقق چنین هدفی ارائه راهکارهای مبتنی بر نظریه و پژوهش بنیان، نظیر طراحی، تهیه و تولید برنامه درسی است که محوریت تمامی فعالیت‌های آموزشی را بر عهده دارد. برنامه درسی در واقع نقشه و راهنمایی برای یادگیری در مدارس است که یادگیرنده آن را تجربه و مشاهده می‌کند.

برنامه‌ریزی درسی کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه با مدنظر قرار دادن تمامی ابعاد چهارگانه زیر نظام برنامه درسی (طراحی، تدوین، اجرا و ارزشیابی) در یک بافت منسجم و هماهنگ با اهداف نظام تعلیم و تربیت رسمی و همسو با سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و سند برنامه درسی ملی سازمان‌دهی می‌شود.

فرایند تهیه و تولید محتوای درسی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه ضمن لحاظ نمودن ساحت‌های تربیتی حاکم بر فلسفه تعلیم و تربیت و با نگاهی همه‌جانبه و منعطف با توجه به هویت هریک از متریبیان تلاش دارد با گنجاندن فعالیت‌های یادگیری مبتنی بر نیازها و علائق کودکان و دانش‌آموزان متناسب با موقعیت و الزامات برنامه درسی زمینه‌ساز سه رکن تعدیل، انطباق و بسط باشد.

خداوند متعال را شاکریم که با مسئولیت‌پذیری جمعی عوامل سهیم و مؤثر در تمامی سطوح (از ستاد تا مدرسه) و بهره‌گیری از ظرفیت‌های ملی و بومی توانستیم در فرایند کسب شایستگی‌های متریبیان خود گام‌های ارزشمندی را برداریم.

سازمان آموزش و پرورش استثنایی از تلاش و مساعی همه دست‌اندرکاران که ما را در تهیه و تولید این محتوا یاری داده‌اند، تقدیر و تشکر نموده و خواستار ارائه نظرات و پیشنهادهای سازنده در جهت ارتقای کیفیت این محتوا می‌باشد.

معاون وزیر و رئیس سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور

سخنی با همکاران گرامی

خداوند متعال را سپاس می‌گوییم که به لطف او توانستیم کتاب جدید مطالعات اجتماعی پایه ششم ابتدایی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه را تولید و به شما تقدیم کنیم. تدوین این کتاب بر مبنای تغییرات جدید در حوزه مطالعات اجتماعی با توجه به اسناد بالادستی آموزش و پرورش، سند تحول بنیادین و سند برنامه درسی ملی صورت گرفته است.

مطالعات اجتماعی یکی از حوزه‌های مهم یادگیری است که در آن بر تربیت اجتماعی و مهارت‌های زندگی تأکید می‌شود. این برنامه سعی می‌کند زمینه‌های تربیت اجتماعی و فردی را فراهم آورد و هدف اصلی آن به‌ویژه در حوزه‌ی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه ارتقا آگاهی و توانمندی آن‌هاست به طوری که قادر به زندگی مستقل در اجتماع بوده و بتوانند نیازهای خود را به طور مناسب برآورده سازند و با دیگران رابطه مناسب و مطلوب برقرار کنند. از آنجایی که کسب مهارت‌های زندگی اجتماعی یکی از اهداف مهم این کتاب است دانش‌آموزان باید بتوانند آموخته‌ها را در زندگی واقعی به کار ببرند. آموزش مطالعات اجتماعی زمانی به اهداف خود دست می‌یابد که در رفتار و نگرش دانش‌آموزان تغییرات مطلوب به‌وجود آید. به منظور نیل به اهداف فوق، توجه شما معلم عزیز را به رعایت نکات زیر جلب می‌نماییم:

- به اهداف اصلی هر درس یا تأکید بر کسب مهارت‌های زندگی فردی و اجتماعی توجه کنید و از پرداختن به مسائل حاشیه‌ای و وادار نمودن دانش‌آموزان به محفوظات و طراحی سؤال و جواب‌هایی کلیشه‌ای پرهیزید و فضایی برای تعامل و تمرین به‌وجود بیاورید.

- عمده‌ی فعالیت‌های طراحی شده در کتاب باید در حین تدریس انجام شود و آن‌ها را به منزل محوّل نکنید. در دروسی که به شیوه‌ی داستانی تنظیم شده است، صدای بلند و به‌طور جذاب، بخش‌بخش داستان را بخوانید و سپس با طرح پرسش‌های شفاهی دانش‌آموزان را به گفت‌وگو و دقت پیرامون مفاهیم و نکات هر درس وادارید. در بیشتر بخش‌های کتاب پاسخ‌های شفاهی به پرسش‌ها کفایت می‌کند و دانش‌آموزان را به نوشتن پاسخ‌های طولانی وادار نکنید.

- تأکید می‌شود که ملاک اصلی سنجش ارزشیابی این درس نیز عمدتاً فعالیت‌های به کار ببندیم است. با ارزشیابی مستمر دریابید که مشکل و نقص آموزشی کجاست و چگونه می‌توان به دانش‌آموز کمک کرد تا کار خود را اصلاح کند.

- تفاوت‌های فردی اعم از ذهنی، فرهنگی، خانوادگی و ... را در نظر بگیرید و به همین سبب از روش‌های متنوع برای انتقال مفاهیم و تدریس استفاده کنید.

- از رسانه‌های متنوع و جذاب در کلاس استفاده کنید. مطالب این کتاب تنها الگوهایی را در اختیار شما می‌گذارد. به کتاب بسنده نکنید و با استفاده از عکس‌ها، نمایش فیلم در هر زمینه، گردش علمی در طبیعت و مشاهده‌ی پدیده‌های جغرافیایی یا بازدید از مؤسسات اجتماعی، دعوت از صاحبان مشاغل به کلاس و ... فرایند یادگیری را عینی و به زندگی واقعی نزدیک کنید.

- برای کسب مهارت‌های زندگی اجتماعی، همکاری و همراهی خانواده‌های دانش‌آموزان ضروری است. لذا با برگزاری جلسات مداوم با خانواده‌ها و توجه به آن‌ها در موضوعات مختلفی که آموزش می‌دهید، همراهی و حمایت آن‌ها را جلب کنید. - کتاب درسی مطالعات اجتماعی مشتمل بر شش فصل؛

فصل اول - زندگی با دیگران

فصل دوم - پوشاک ما

فصل سوم - سفری به شمال ایران

فصل چهارم - سفری به جنوب ایران

فصل پنجم - کشاورزی در ایران

فصل ششم - مؤسسات اجتماعی

و یازده درس تدوین شده است. نحوه سازمان‌دهی محتوا در این کتاب به گونه‌ای صورت گرفته که از محیط‌های آشنا به سایر محیط‌ها و از شناخت خود تا جامعه گسترش می‌یابد. ساختار کتاب عبارت است از:

- **تصویر عنوانی:** هر فصل با یک یا چند تصویر شروع می‌شود که هدف از ارائه این تصاویر ایجاد انگیزه و فراهم نمودن زمینه‌ای برای بحث و گفت‌وگو درباره‌ی موضوع محتوای هر فصل است. این تصاویر با طرح مباحث ابتدایی ضمن برقراری ارتباط و تعامل با دانش‌آموزان، در جهت تفهیم هدف درس و ایجاد تفکر در آنان تلاش می‌نماید.

- **عنوان و متن درس:** آموزش و تدریس مفاهیم و موضوعات از طریق ارائه مفاهیم اصلی هر درس همراه تصاویر در این قسمت ارائه می‌گردد. دانش‌آموزان با مشاهده تصویر و توضیحات مطرح شده از سوی آموزگار مضمون درس را درک می‌نمایند. در این بخش یکی از هدف‌ها مشاهده تصویر برای دریافت موقعیت و مقایسه آن‌ها با محیط واقعی زندگی است.

- **فعالیت‌ها:** در پایان هر درس چند فعالیت طراحی شده که با انجام آن‌ها ضمن توجه به ارزیابی مرحله‌ای فرایند توسعه و تثبیت یادگیری دنبال شده تا آموخته‌های دانش‌آموزان تکمیل گردد. همکاران محترم ضمن نظارت بر جریان این فعالیت‌ها به هدایت امر یاددهی - یادگیری پرداخته تا زمینه‌ی تحقق اهداف یادگیری فراهم شود.

- **به کاربندیم:** انجام همه‌ی فعالیت‌های به کار بندیم در یک جلسه امکان‌پذیر نیست و گاهی برای برخی از آن‌ها باید چند هفته اختصاص بدهید و یا در طول سال تحصیلی به آن‌ها بپردازید.

امید است شما معلمان عزیز با به کارگیری روش‌های مناسب، فضای پر نشاط و دلپذیر در کلاس این درس فراهم کنید.

گروه مؤلفان

فصل ۱

زندگی با دیگران

مهارت‌های زندگی (۱)

(مدرسه و دوستان)

درس

۱

همه‌ی ما بخشی از زندگی خود را در مدرسه می‌گذرانیم. شما چند ماه از سال به مدرسه می‌آیید؟ هر روز چند ساعت در مدرسه هستید؟ اکنون شما در مدرسه با سواد شده‌اید، یعنی خواندن و نوشتن را یاد گرفته‌اید. شما همچنین با دروس مختلف آشنا شده‌اید.

فعالیت

همفکری کنید و بگویید علاوه بر درس تاکنون چه چیزهایی در مدرسه آموخته‌اید؟ چه رفتارهای خوبی را در مدرسه یاد گرفته‌اید؟ مثال: نظم، به موقع به مدرسه وارد و خارج شدن، ...

افرادی که در مدرسه هستند به دو گروه تقسیم می‌شوند:
۱- کارکنان مدرسه
۲- دانش‌آموزان
شما جزو کدام گروه هستید؟

ارتباط با کارکنان مدرسه

افرادی که در مدرسه کار می‌کنند مانند مدیر، معاون، معلم، مربی بهداشت و ... هر یک نقش و وظیفه‌ای را بر عهده دارند. برای مثال:
معلم به دانش‌آموزان درس می‌دهد.
معاون مدرسه رفت و آمد و نظم و انضباط بچه‌ها را در مدرسه نظارت می‌کند.
مربی بهداشت مراقب سلامت دانش‌آموزان است و در مورد چیزهایی که به سلامتی دانش‌آموزان مربوط است، آن‌ها را راهنمایی می‌کند.

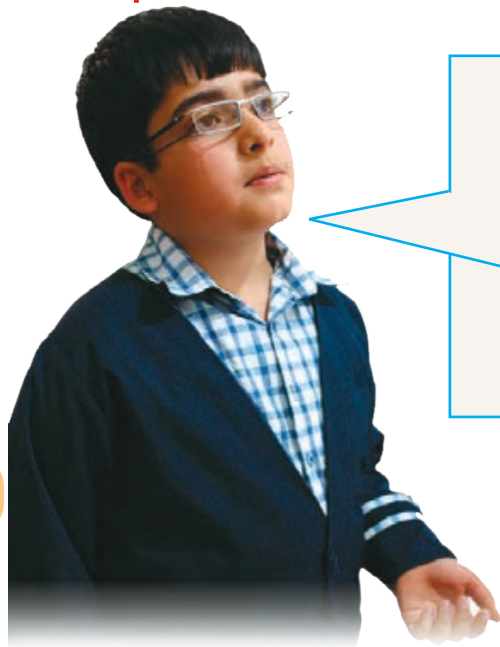
مشاور مدرسه کسی است که دانش آموزان اگر مشکلی داشته باشند به او مراجعه می کنند و مشاور آن ها را راهنمایی می کند.
خدمتگزار مدرسه برای نظافت کلاس ها و حیاط مدرسه زحمت می کشد.
مدیر مدرسه بر فعالیت کارکنان مدرسه و دانش آموزان نظارت می کند و آن ها را هدایت می کند.

کارکنان مدرسه دانش آموزان را دوست دارند و تلاش می کنند به آن ها آداب زندگی و رفتار مناسب را یاد بدهند.

هر مدرسه بخش های مختلفی دارد. کلاس ها، حیاط مدرسه، سالن ورزش، دفتر مدیر، نمازخانه، کتابخانه و ...
کارکنان مدرسه در بخش های مختلف کار خود را انجام می دهند.

برای ارتباط با کارکنان مدرسه باید چه نکاتی را رعایت کنیم؟

اجازه می گیریم و با ادب و احترام صحبت می کنیم.
به حرف آن ها گوش می کنیم.
از آن ها می خواهیم به ما کمک کنند.

فعالیت

۱- با راهنمایی معلم جست و جو کنید و نام هریک از کارکنان مدرسه را بگویید.

مشاور مدرسه خانم / آقای .....

مربی بهداشت ..... مدیر مدرسه .....

معاون مدرسه ..... خدمتگزار مدرسه .....

سایر کارکنان .....

۲- در هریک از موارد زیر به چه افرادی در مدرسه باید مراجعه کرد؟ بیان کنید.

- علی یک ماژیک و تخته پاک کن برای کلاس لازم دارد.

علی به .....

- یکی از بچه‌ها در حیاط آرش را هل داده و او را اذیت کرده است.

آرش به .....

- برادر پروانه در خانه با او قهر کرده و او خیلی ناراحت است.

پروانه به .....

- مهسا دستش به لبه‌ی میز برخورد کرده و زخمی شده است.

مهسا به .....

- شما پایتان درد می‌کند و نمی‌توانید خوب راه بروید.

من به .....

۳- شما چگونه با خدمتگزار مدرسه همکاری می‌کنید؟

ارتباط با دانش آموزان

بیشتر افراد مدرسه را دانش آموزان تشکیل می دهند و تعداد آن ها بیشتر از کارکنان مدرسه است. کلاس شما چند نفر جمعیت دارد؟ دانش آموزان با هم کلاسی هایشان دوست می شوند. آن ها در مدرسه دوستان خوبی پیدا می کنند.

فعالیت

شما در مدرسه با چه کسانی دوست هستید؟ نام دوستان خود را بنویسید.

.....
.....

آیا شما در خارج از مدرسه (برای مثال در همسایگی یا فامیل) هم دوستانی دارید؟ نام آن ها را بنویسید.

.....
.....

همه ی ما نیاز داریم که دوستانی داشته باشیم. دوستان به یکدیگر محبت می کنند و همدیگر را دوست دارند.
ما با دوستان خود در مورد موضوعات مختلف صحبت می کنیم. ما از دوستان خود چیزهایی یاد می گیریم.
ما در اوقات فراغت با دوستان خود بازی و تفریح می کنیم.
دوستان به همدیگر کمک می کنند.

فعالیت

به تصویرهای بالا توجه کنید.
در هر تصویر دوستان مشغول چه کاری هستند؟ به نوبت خود را به جای افراد
تصویرها بگذارید و جای آن‌ها حرف بزنید.

رفتار مناسب با دوستان

برای آنکه دوستی‌هایمان را حفظ کنیم چه نکاتی را باید رعایت کنیم؟

- به دوستان احترام بگذاریم و با ادب و خوش اخلاق باشیم.
- با دوستان دعوا نکنیم و او را ناراحت نکنیم.
- اگر کار اشتباهی انجام دادیم از او عذرخواهی کنیم.

نه گفتن به کارهای نادرست

گاهی موقعیت‌هایی پیش می‌آید که بعضی دوستان از ما درخواست‌های نابجا دارند. در این موقعیت‌ها ما باید به درخواست آن‌ها محکم «نه» بگوییم. به این مثال‌ها توجه کنید.

رضا و سعید بالای پله‌ها ایستاده‌اند.
 رضا به سعید می‌گوید:
 بیا مسابقه بدهیم و از این بالا بپریم.
 سعید می‌گوید: نه
 ممکن است پایم بشکند و زخمی
 شوم. من این کار را نمی‌کنم.
 رضا اصرار می‌کند ولی سعید دوباره
 می‌گوید: نه

مریم و سارا از مدرسه برمی‌گردند.
 مریم به سارا می‌گوید: بیا به پارک
 برویم و بازی کنیم.
 سارا می‌گوید نه، مادرم در خانه
 منتظر من است و نگران می‌شود.
 نه، من اجازه ندارم و نمی‌توانم بیایم.

فعالیت

۱- شما برای حفظ دوستی با دیگران چه نکاتی را رعایت می کنید؟ جمله ها را کامل کنید:

..... من با دوستم با ادب

..... من

..... من

۲- احسان با پسر همسایه، مجید در خانه ی آن ها با هم بازی می کنند. احسان می گوید سرم درد می کند. ناگهان مجید چیزی در دستش گرفته و می آورد و به احسان می گوید:

می خواهی یک قرص به تو بدهم؟

به نظر شما احسان چه باید بگوید؟

..... نه

مهارت‌های زندگی (۲)

(در محیط کار)

درس

۲

حمید در یک قنادی کار می‌کند، پسرعموی او، رضا در یک فروشگاه مواد غذایی مشغول به کار است.

فعالیت

- با توجه به آنچه در مطالعات اجتماعی سال پنجم خواندید، پاسخ دهید:
- چرا رضا و حمید کار می‌کنند و شغلی دارند؟
  - شما دوست دارید در آینده چه شغلی داشته باشید؟
  - آیا می‌توانید شغل چند نفر از اعضای خانواده و افراد فامیل و آشنایان خود را بگویید؟

هر یک از ما، در آینده شغلی را انتخاب می‌کنیم و به کاری مشغول می‌شویم. هر شغلی مقررات مخصوص به خود را دارد. افرادی که در یک کارگاه یا فروشگاه یا هر جای دیگر مشغول به کار می‌شوند باید نکاتی را رعایت کنند. اکنون بیایید ببینیم، حمید و رضا در محیط کار خود چه نکاتی را رعایت می‌کنند.

- حمید از ساعت ۸ صبح تا ۲ بعد از ظهر در قنادی کار می‌کند او می‌داند که باید به موقع، در محل کار حاضر شود و دیر نکند.
- او غیبت نمی‌کند و اگر روزی نتوانست به محل کار بیاید باید از صاحب قنادی مرخصی بگیرد. حمید هیچ‌وقت محل کارش را ترک نمی‌کند و می‌داند باید تا پایان ساعت کاری در قنادی بماند.
- هر یک از افرادی که در قنادی کار می‌کنند نقش و وظیفه‌ای دارند. حمید در آشپزخانه قنادی با چند نفر دیگر در پختن شیرینی و کیک کمک می‌کند.
- حمید به حرف‌های قناد به دقت گوش می‌کند و حواسش را موقع کار جمع می‌کند.
- حمید همیشه با ادب با همکارانش صحبت می‌کند و به آن‌ها «**خسته نباشید**» می‌گوید. او هرگز با دیگران دعوا نمی‌کند.

- اگر مشکلی در محیط کار برایش پیش بیاید مثلاً کسی از او کاری بخواهد که وظیفه‌اش نیست یا کسی او را اذیت کند به صاحب قنادی می‌گوید. او همچنین موضوع را به خانواده‌اش اطلاع می‌دهد تا به او کمک کنند.
- حمید در هنگام کار لباس مخصوص می‌پوشد و وقتی کارش تمام می‌شود و می‌خواهد محل کار را ترک کند روپوش را در می‌آورد و در جای مخصوص آویزان می‌کند.
- رضا نیز مانند حمید نظم را رعایت می‌کند و به موقع در محل کارش حاضر و به موقع خارج می‌شود. ساعت کار او در فروشگاه از ۷ صبح تا ۵ بعد از ظهر است.
- رضا هر روز اجناس و کالاهایی را که برای فروش به فروشگاه می‌آورند در قفسه‌ها می‌چیند و مرتب می‌کند.

- او مشتری‌ها را راهنمایی می‌کند که کالایی را که می‌خواهند بردارند و به مشتری‌ها کمک می‌کند تا اجناس آن‌ها را در کیسه قرار دهد.
- رضا با مشتری‌ها و همکاران خود در فروشگاه با ادب و احترام صحبت می‌کند و با هیچ‌کس دعوا نمی‌کند.
- رضا می‌داند که باید با لباس پاکیزه و مرتب در محل کار حاضر شود. او همیشه موقع رفتن به محل کار لباس تمیز می‌پوشد و موی خود را شانه می‌کند.
- اگر مشکلی در محل کارش پیش بیاید، مثلاً کسی از او درخواست نابجایی داشته باشد به صاحب فروشگاه و همچنین پدر و مادرش اطلاع می‌دهد تا آن‌ها مشکل را بر طرف کنند.

فعالیت

۱- فرض کنید شما در آینده در جایی مشغول به کار شده‌اید. چه نکاتی را رعایت می‌کنید؟ جمله‌ها را کامل کنید.

..... من با لباس تمیز و مرتب

..... من دیر به سر کار نمی‌روم و سعی می‌کنم

..... با همکارانم

..... از محل کارم بدون اجازه

..... اگر کسی در محل کار مرا اذیت کرد یا در خواست نابجا داشت،

.....

۲- اکنون هریک از شما به نوبت جمله‌هایی را که کامل کرده‌اید بخوانید.

به کار ببندیم

با کمک معلم روز و ماه تولد همه بچه‌های کلاس را روی یک مقوا بنویسید و به دیوار بزنید. روز تولد دوستانتان را به آن‌ها تبریک بگویید. برای کسانی که مایل هستند، در کلاس جشن تولد برگزار کنید و با همکاری یکدیگر از دوستانتان پذیرایی کنید.

مربی بهداشت را به کلاس دعوت کنید و از او بخواهید برای شما در باره موضوعات سلامتی و بهداشت صحبت کند.

با همفکری یکدیگر و راهنمایی معلم، شیوه‌ای برای قدردانی از خدمتگزار مدرسه پیدا کنید و از او تشکر کنید.

معلم از پدر یکی از بچه‌ها دعوت می‌کند که به کلاس بیاید و درباره‌ی شغل و محیط کار خود و مقررات آن صحبت کند. شما سؤالات خود را از او بپرسید.

فصل ۲

پوشاک ما

خرید لباس

آیا شما برای رفتن به مدرسه لباس مخصوصی می‌پوشید؟ روپوش یا لباس مدرسه‌ی شما چه رنگی است و چه مشخصاتی دارد؟ به تصویرهای زیر توجه کنید. در این تصویرها انواع پوشاک را می‌بینید. آن‌ها را نام ببرید.

لباس، بدن ما را می‌پوشاند و از گرمی و سردی هوا محافظت می‌کند.

آیا تاکنون دقت کرده‌اید لباس‌های ما در فصل‌های مختلف فرق دارد. در زمستان بیشتر چه لباس‌هایی می‌پوشیم؟ در تابستان بیشتر چه لباس‌هایی؟

ما در موقعیت‌های مختلف نیز لباس‌های متفاوت به تن می‌کنیم. لباس منزل با لباس مدرسه فرق دارد. وقتی می‌خواهیم ورزش کنیم از لباس‌های ورزشی و راحت استفاده می‌کنیم. وقتی می‌خواهیم به مهمانی برویم لباس منزل را عوض می‌کنیم و لباس دیگری می‌پوشیم. در مراسم عزاداری لباس سیاه می‌پوشیم. بعضی شغل‌ها نیز لباس مخصوص به خود را دارند.

به این تصویرها توجه کنید و بگویید هر لباس چه شغلی را نشان می‌دهد؟
لباس این مشاغل چه فرقی با هم دارد؟

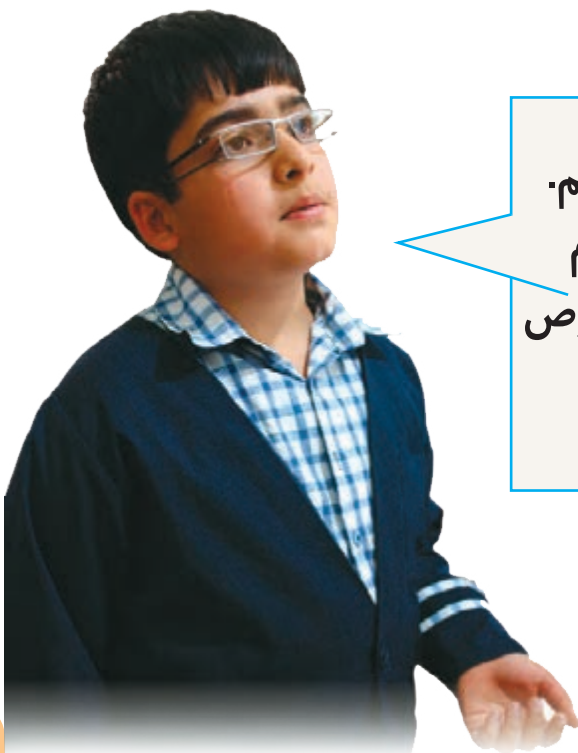
در کشور ما قوم‌های مختلفی زندگی می‌کنند. هر قوم لباس محلی مخصوص به خود را دارد. لباس‌های قوم‌های ایرانی بسیار زیباست. امروزه این لباس‌ها بیشتر در مراسم و جشن‌ها پوشیده می‌شود.

خرید و نگهداری لباس

وقتی با پدر و مادر یا دیگر اعضای خانواده برای خرید لباس می‌رویم به چه نکاتی توجه می‌کنیم؟

- جنس لباسی که انتخاب می‌کنیم خوب باشد.
- لباسی که انتخاب می‌کنیم قیمت مناسب داشته باشد و خانواده بتواند پول خریدن آن را پردازد.
- لباس در اندازه‌های مختلف تولید می‌شود. ما باید اندازه یا سایز لباس‌هایمان را بدانیم و در موقع خرید به اندازه لباس دقت کنیم.
- در موقع خرید بهتر است قیمت و جنس لباس را در چند فروشگاه جست‌وجو و مقایسه کنیم و سپس لباس را انتخاب کنیم.
- بعضی وقت‌ها لازم نیست که لباس نو بخریم اگر لباس‌های قدیمی مان هنوز قابل استفاده است همان‌ها را بپوشیم.
- ما باید لباس‌هایمان را تمیز و پاکیزه نگه داریم.

من هر شب جوراب‌هایم را می‌شویم.
وقتی از بیرون به خانه برمی‌گردم
لباس‌هایم را در کمد یا جای مخصوص
قرار می‌دهم.

من مقنعه و جوراب‌هایم را خودم می‌شویم.
همیشه کفش‌هایم را تمیز می‌کنم و واکس می‌زنم.

حجاب

دخترها از ۹ سالگی به بعد باید در مقابل مردان نامحرم،
حجاب را رعایت کنند.
آنها با پوشیدن روسری و مانتو یا چادر حجاب را
رعایت می‌کنند.

فعالیت

۱- اندازه (سایز) پیراهن یا مانتو و شلوار شما چقدر است؟ پیراهن /مانتو .....
شلوار .....

۲- وقتی فردی بزرگ تر یا چاق می شود اندازه یا سایز لباس او چه تغییری می کند؟ مثال بزنید.

۳- سه مورد از نکاتی را که در خرید لباس به آن ها توجه می کنید بنویسید:

- من سعی می کنم .....

.....

.....

۴- از خانواده پرسید چه کسانی نامحرم هستند و دخترها باید در مقابل آن ها حجاب داشته باشند.

۵- آیا شما در زنگ ورزش لباس ورزشی می پوشید؟ لباس ورزشی شما چگونه است؟

۶- شما چگونه در نظافت لباس هایتان با خانواده همکاری می کنید؟

- من .....

.....

۷- در صورتی که یک لباس محلی منطقه خودتان را دارید به کلاس بیاورید و با کمک معلّم به یکدیگر نشان دهید یا در یک مراسم در مدرسه بپوشید.

کارگاه تولید کفش (از تولید تا مصرف)

درس

۴

یکی از پوشاکی که همه مردم از آن استفاده می‌کنند، کفش است. کفش در کارگاه‌های کوچک و یا کارخانه‌های بزرگ تولید می‌شود. کفش‌ها انواع مختلف دارند. آیا می‌توانید در تصاویر زیر نوع هر کفش را بگویید؟

فعالیت

- ۱- شما کفش خود را از کجا خریده‌اید؟
- ۲- آیا می‌دانید اندازه (سایز) کفش شما چقدر است؟
- ۳- اندازه یا سایز کفش در کجای کفش نوشته شده است؟

هر کارگاه تولیدی کفش، یک استادکار یا مدیر دارد. در کارگاه، افرادی مشغول به کارند که هر یک مهارت خاصی دارند. هر کدام از افراد وظیفه و نقشی دارند و بخشی از کار تولید کفش را انجام می‌دهند. همه افراد کارگاه با یکدیگر همکاری می‌کنند تا کفش تولید شود. یک کفش قسمت‌های مختلفی دارد رویه، پاشنه، کفی و زیره یا تخت کفش.

● معمولاً استادکار مدل‌های مختلف کفش را طراحی می‌کند. افرادی در کارگاه قطعات چرم طبیعی یا مصنوعی را با لوازم مخصوص مانند چاقو یا دستگاه‌های برش، می‌برند.

● کفش‌ها را با توجه به اندازه‌های مختلف قالب‌گیری می‌کنند. بعضی از افراد کارگاه مسئول برش و تهیه قطعات زیرین یعنی زیره، کفی و پاشنه هستند.

● لبه‌های چرم را با ماشین دوخت می‌دوزند و بعضی قسمت‌ها را می‌چسبانند. سپس با دستگاه و چسب زیره کفش را به رویه متصل می‌کنند.

● پس از تولید کفش آن‌ها را واکس می‌زنند.

● بعضی از افراد نیز بسته‌بندی کفش‌ها را به عهده دارند. آن‌ها کفش‌ها را به صورت جفت و براساس اندازه در جعبه قرار می‌دهند. روی جعبه‌های کفش مدل، رنگ و اندازه‌ی کفش‌ها را می‌نویسند.

● افرادی که در کارگاه تولیدی کفش کار می‌کنند در قبال کاری که انجام می‌دهند دستمزد دریافت می‌کنند.

آن‌ها باید در ساعت کاری معینی در کارگاه حاضر شوند و مقررات کارگاه را رعایت کنند.

● صاحب کارگاه تولیدی، کفش‌های بسته‌بندی شده را به فروشگاه‌ها می‌فرستد.

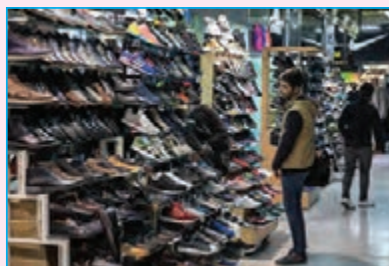

۱- مراحل را در تصویرهای زیر شماره گذاری کنید:

( )

( )

( )

( )

۲- چرا کفش ها را در اندازه های مختلف تولید می کنند؟

۳- چرا در موقع خریدن کفش باید به اندازه ی آن خوب دقت کنیم؟

۴- به نظر شما در یک کارگاه تولیدی کفش چه مقرراتی وجود دارد؟ دو مورد بنویسید.

.....
.....

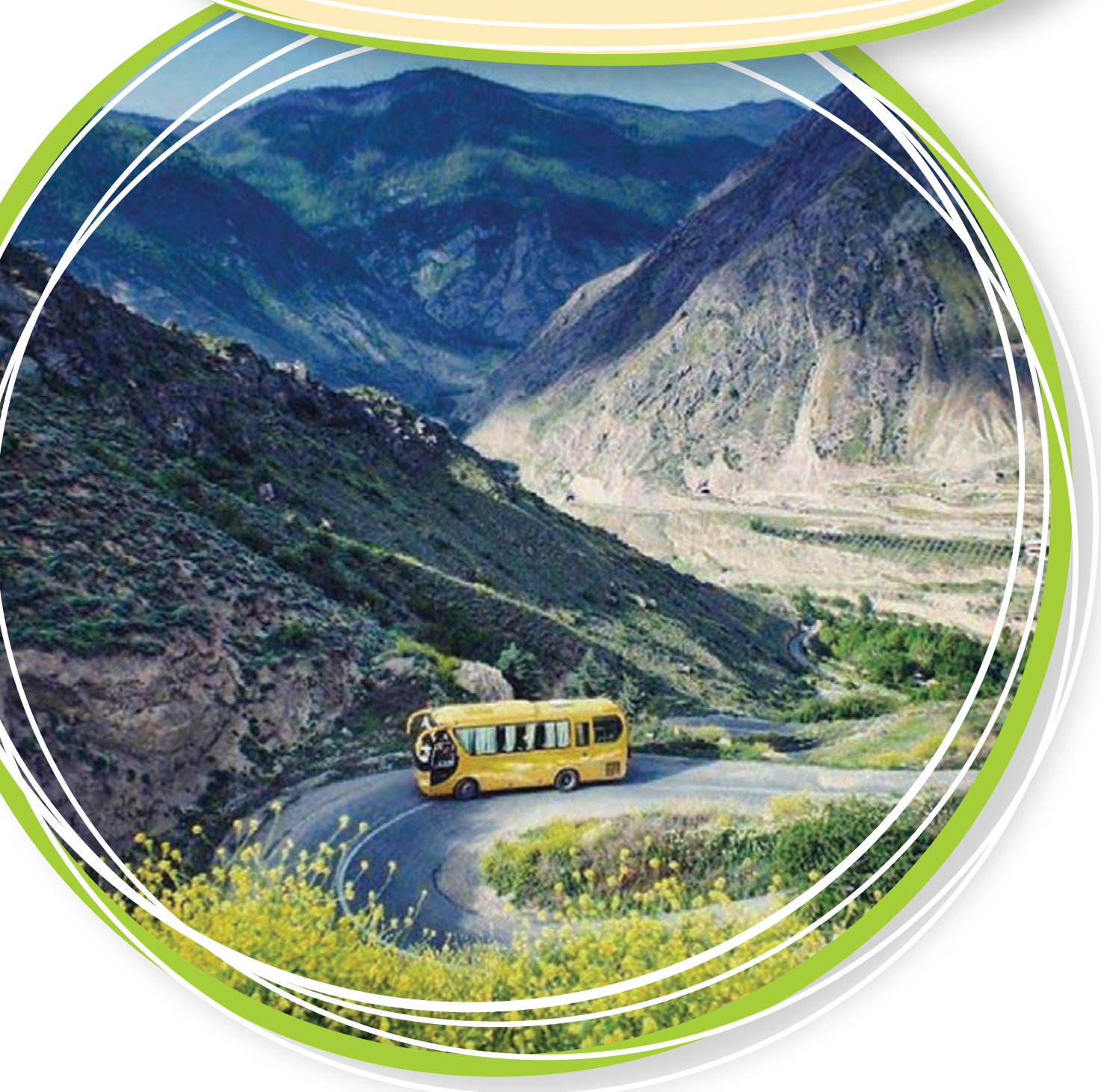
۵- به نظر شما کارکنان کارگاه تولید کفش چه رفتاری باید با یکدیگر داشته باشند؟ دو مورد بیان کنید.

.....
.....

- ۱- اندازه (سایز) کفش، شلوار، پیراهن یا مانتوی خود را روی یک کاغذ بنویسید و به خاطر بسپارید.
- ۲- با خانواده برای نظافت و مرتب کردن لباس‌هایتان در خانه همکاری کنید. خانواده گزارش کار شما را به معلم بدهد تا معلم شما را تشویق کند.
- ۳- به همراه معلم برای خرید جوراب به یک فروشگاه نزدیک مدرسه مراجعه کنید. با مقایسه‌ی اندازه، جنس و رنگ جوراب‌ها، یک جفت جوراب برای خودتان بخرید.
- ۴- به همراه معلم از یک کارگاه تولیدی لباس یا کفش بازدید کنید.

فصل ۳

سفری به شمال ایران

گردشگری در گیلان

هر سال عده‌ی زیادی از مردم کشور ما به شمال ایران سفر می‌کنند. شمال ایران منطقه‌ای بسیار سرسبز و زیباست و به همین دلیل یک منطقه‌ی مهم گردشگری است.

نقشه خوانی

به نقشه توجه کنید و به پرسش‌ها پاسخ دهید:

- ۱- در شمال ایران کدام دریا قرار دارد؟
- ۲- سه استان ایران را که در کنار دریا قرار دارند نام ببرید.
- ۳- در جنوب این استان‌ها کدام رشته کوه قرار دارد؟

همان طور که می‌بینید منطقه‌ی گردشگری شمال ایران بین کوه و دریا واقع شده است.

سفر به استان گیلان

تعطیلات تابستان بود. خانواده‌ی علی تصمیم گرفتند به استان گیلان سفر کنند. علی خیلی خوشحال بود و شب قبل از سفر مانند بقیه‌ی اعضای خانواده چمدان خود را بست و وسایل مورد نیاز خود را در آن قرار داد.

فعالیت

اگر شما به جای علی بودید و به شمال و کنار دریا سفر می‌کردید چه چیزهایی همراه خود می‌بردید؟

صبح زود همگی سوار ماشین شدند و با نام خدا سفر را آغاز کردند. پدر علی که رانندگی می‌کرد و مادر علی که جلو نشسته بود کمربند خود را بستند. پدر به علی و برادرش که عقب نشسته بودند گفت: بچه‌ها علاوه بر سرنشینان جلو،

سرنشینان عقب هم باید کمربند ایمنی را ببندند. علی و برادرش هم کمربندهای ایمنی را بستند.

جاده‌های رو به سمت شمال از میان کوه‌ها عبور می‌کند و به همین دلیل پیچ و خم‌های زیاد دارد.

پدر علی به تابلوهای کنار جاده دقت می‌کرد. او **سرعت مجاز** را رعایت می‌کرد، یعنی با سرعت زیاد حرکت نمی‌کرد.

پس از گذشت چند ساعت، جنگل‌های زیبایی بر روی دامنه‌ی کوه‌ها نمایان شدند. علی گفت: چه منظره‌های زیبایی!

پدر گفت: بچه‌ها، آب و هوای شمال ایران مرطوب است. در این منطقه باران فراوان می‌بارد. به همین دلیل شمال ایران منطقه‌ای سرسبز است.

موقع ظهر پدر علی در یک منطقه جنگلی توقف کرد. آن‌ها آتش روشن کردند و غذایی را که با خود آورده بودند گرم کردند و خوردند. مادر گفت: بچه‌ها مراقب باشید زباله‌ها و کیسه‌های پلاستیکی را در محیط نریزید.

پس از کمی استراحت و نوشیدن چای، پدر آتش را با دقت خاموش کرد. آن‌ها سوار اتومبیل شدند و به سمت شهر رشت حرکت کردند.

بچه‌ها از پنجره‌ی ماشین مزارع برنج را در اطراف جاده نگاه می‌کردند. مادر گفت: این‌ها شالیزار است.

به مزرعه‌ای که در آن برنج می‌کارند **شالیزار** می‌گویند.

یکی از محصولات مهم کشاورزی استان گیلان برنج است. چای هم یکی دیگر از محصولات این استان است. مرکز مهم تولید چای لاهیجان است. در اطراف شهر لاهیجان مزرعه‌های چای وجود دارد.

خانواده علی بعد از ظهر به رشت رسیدند. رشت مرکز استان گیلان است. خانواده‌ی علی در مهمان‌پذیری در شهر رشت اقامت کردند.

آن‌ها چند روزی در رشت ماندند و از چند بنای تاریخی و موزه سردار جنگل دیدن کردند.

یک روز هم به بوستان ملت و باغ محتشم رفتند.
در بازار بزرگ رشت محصولات کشاورزی روستاهای اطراف، مانند زیتون،
مرکبات، سیر و سبزی‌های محلی فروخته می‌شود. خانواده‌ی علی از این بازار
دیدن کردند.

فعالیت

۱- چرا منطقه‌ی شمال ایران بسیار سرسبز است و جنگل‌های انبوه دارد؟

۲- چرا باید در جاده‌ها با سرعت مجاز رانندگی کرد؟

۳- چرا پدر علی هنگام ترک منطقه‌ی جنگلی، آتش را با دقت خاموش کرد؟

۴- با کلمات مناسب جای خالی را کامل کنید:

شالیزار سرد لاهیجان مرطوب گردشگر رشت جنگل

- مرکز مهم تولید چای در شمال ایران، ..... است.

- به مزرعه‌ی برنج ..... می‌گویند.

- به کسانی که به سفر می‌روند و از مکان‌های مختلف دیدن می‌کنند .....

..... می‌گویند.

- آب و هوای استان گیلان ..... است.

۵- سه محصول کشاورزی استان گیلان را نام ببرید.

گردش در ساحل دریای خزر

پس از چند روز علی و خانواده‌اش شهر رشت را ترک کردند و به سمت بندر انزلی رفتند. بندر انزلی یکی دیگر از شهرهای استان گیلان است. **بندر** به جایی می‌گویند که در کنار دریا واقع شده و محل ورود و خروج و رفت و آمد کشتی‌ها است.

شهر انزلی در کنار دریا واقع شده و یک بندر است. آیا می‌توانید روی نقشه‌ی درس قبل بندر انزلی را در کنار دریا پیدا کنید و نشان دهید؟ علی و خانواده‌اش به ساحل دریا رفتند. علی موج‌ها را تماشا می‌کرد که به ساحل می‌خوردند و دوباره به داخل آب برمی‌گشتند پدر گفت: وزش باد به آب‌ها، موج‌های دریا را به وجود می‌آورد. آب دریاها شور است و قابل آشامیدن نیست.

مادر گفت: هر سال عده‌ی زیادی از مردم برای تفریح به ساحل دریا سفر می‌کنند. بعضی در ساحل استراحت می‌کنند و از تماشای دریا لذت می‌برند. بعضی در آب دریا شنا می‌کنند.

عده‌ای هم با قایق‌های تفریحی در آب‌های اطراف ساحل گردش می‌کنند. پدر گفت: کودکان و کسانی که شنا بلد نیستند نباید وارد آب دریا بشوند. این کار خطرناک است و ممکن است غرق بشوند. البته کسانی هم که شنا بلدند فقط می‌توانند تا خطی که مجاز است شنا کنند و نباید جلوتر بروند.

مادر گفت: یکی از فوائد دریا صید ماهی است.

در دریای خزر انواع ماهی زندگی می‌کنند. ماهیگیران با انداختن تور در دریا و یا کشتی‌های مخصوص، ماهی‌ها را از دریا می‌گیرند. سپس این ماهی‌ها را به بازارهای ماهی فروشان می‌فرستند.

آن روز در ساحل دریا به بچه‌ها خیلی خوش گذشت. آن‌ها مراقب بودند که در ساحل پاکیزگی را رعایت کنند و نگذارند ساحل و آب دریا با پوست میوه و خوراکی‌ها و کیسه‌های پلاستیکی آلوده شود.

اوزون برون

ماهی سفید

کفال

کولی

هنگام ظهر همگی به یک رستوران رفتند و در آنجا خوراک ماهی سفارش دادند. آن‌ها همچنین میرزا قاسمی که غذای محلی و معروف استان گیلان است، خوردند و خیلی از این غذا خوششان آمد.

پدر علی گفت: یادمان باشد فردا که از سفر برمی‌گردیم چند سوغاتی استان گیلان را بخریم. علی پرسید: مثلاً چه چیزهایی؟

مادر پاسخ داد: صنایع دستی چوبی و حصیری و کلوچه‌های خوشمزه که در فروشگاه‌ها فروخته می‌شود.

پدر گفت: باید مقداری هم

چای لاهیجان بخریم و برای دوستان و فامیل ببریم.

۱- چند شغل که به دریا مربوط می شود را نام ببرید.

۲- بندر به شهری می گویند که کنار ..... قرار دارد و محل ورود و خروج ..... است.

۳- نام بندر مهم استان گیلان چیست؟

۴- دریا چگونه به تأمین غذای ما کمک می کند؟

۵- عبارتهای درست و نادرست را علامت بزنید. درست نادرست

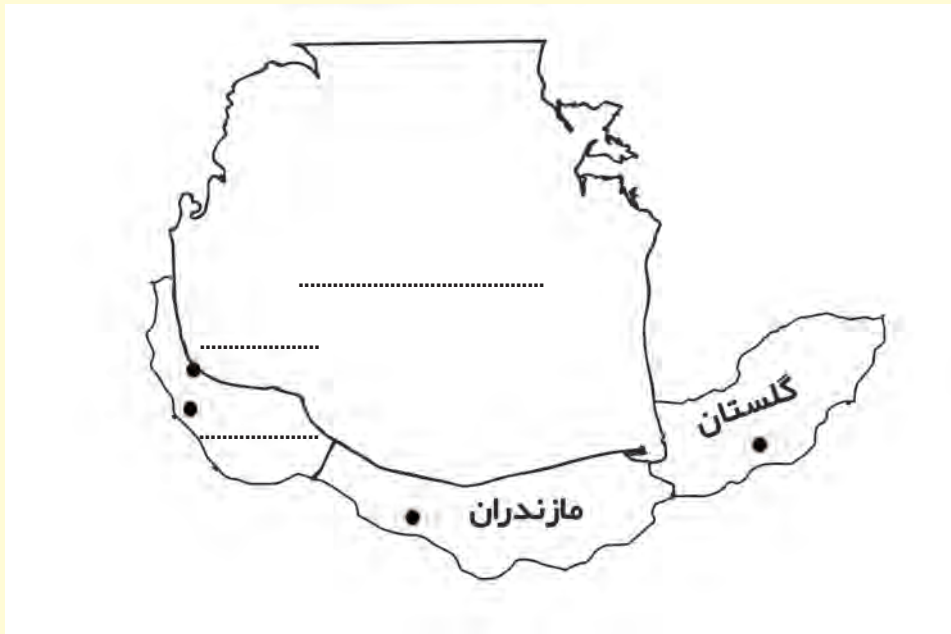
- کودکان و کسانی که شنا بلد نیستند نباید به طرف آب دریا بروند. ( ) ( )

- آب دریا قابل خوردن است. ( ) ( )

- هنگام گردش و تفریح بر روی ساحل دریا نباید پوست میوه و پلاستیک را

بر روی زمین بیندازیم. ( ) ( )

- ۱- با کمک معلم یک نقشه ایران را به کلاس بزنید و روی آن دریای خزر و استان گیلان و بندر انزلی را نشان دهید.
- ۲- با همکاری خانواده‌ها یک غذای محلی منطقه خودتان را به کلاس بیاورید و بخورید. نام غذا و موادی را که در آن به کار رفته به یکدیگر بگویید.
- ۳- اگر به شمال ایران سفر کنید چه سوغاتی‌هایی برای دوستان یا فامیل خودتان می‌آورید؟
- ۴- اگر به ساحل دریا برویم چه نکاتی را باید رعایت کنیم؟ دو مورد بگویید.
- ۵- روی این نقشه:
  - نام استان‌های شمالی ایران را کامل کنید.
  - نام بندر را بنویسید.
  - نام دریای شمال ایران را بنویسید و با مداد آبی رنگ کنید.

فصل ۴

سفری به جنوب ایران

جزیره‌ها و بندرهای جنوب

بعضی از مردم کشور ما در فصل زمستان یا تعطیلات عید نوروز به جنوب ایران سفر می‌کنند. جنوب ایران در فصل زمستان سرد نیست و آب و هوای معتدل و خوشایندی برای گردشگران دارد.

نقشه خوانی

به نقشه توجه کنید و به پرسش‌ها پاسخ دهید:

- استان‌های کنار خلیج فارس و دریای عمان را روی نقشه نشان دهید و نام ببرید.

- نام یک بندر مهم روی نقشه را بگویید.

- جزیره‌ی کیش و جزیره‌ی قشم را روی نقشه نشان دهید.

همان‌طور که می‌بینید، به خشکی‌هایی که میان آب‌ها قرار دارند و آب اطراف آن‌ها را فرا گرفته، **جزیره** می‌گویند. در آب‌های خلیج فارس جزیره‌های زیادی وجود دارد. کیش و قشم از مهم‌ترین جزیره‌های ایران هستند.

سفر به کیش

نیلوفر و خانواده‌اش در تعطیلات عید با هواپیما به کیش سفر کردند.

آن‌ها سه روز در کیش بودند و در یک هتل اقامت کردند. پدر به نیلوفر گفت: جزیره‌ی کیش یک جزیره‌ی تفریحی است و دیدنی‌های زیاد دارد. امروز از باغ پرندگان و پارک دلفین‌ها دیدن می‌کنیم.

کیش بازارها و فروشگاه‌های زیادی دارد و اغلب مردم در کیش خرید می‌کنند. فردا به بازار می‌رویم.

مادر گفت: یک روز هم به ساحل دریا می‌رویم. ساحل دریا خیلی زیباست. بعضی از مردم مشغول قایق سواری و ورزش‌های آبی هستند. پدر گفت: در کنار خلیج فارس و دریای عمان بندرهای مهمی به وجود آمده‌اند.

نیلوفر گفت: بندر محل رفت و آمد کشتی‌ها است؟
پدر گفت: بله. یکی از فایده‌های دریا **تجارت** یا خرید و فروش است.
تجارت در بندرها از طریق کشتی صورت می‌گیرد. بعضی از کشتی‌ها نفتکش هستند و نفت را از کشوری به کشورهای دیگر حمل می‌کنند. بعضی از کشتی‌ها باری هستند و کالاهای مختلف مانند پوشاک، مواد غذایی و لوازم زندگی و وسایل مختلف را از جایی به جای دیگر می‌برند.

یکی از بندرهای مهم جنوب ایران، **بندرعباس** است.

صادرات و واردات

کشور ایران بعضی از کالاهای خود را به کشورهای دیگر می‌فروشد. به این کار **صادرات** می‌گویند.
کشور ایران بعضی کالاها را از کشورهای دیگر می‌خرد و وارد کشور می‌کند. به این کار **واردات** می‌گویند.
بیشتر صادرات و واردات از طریق کشتی‌ها انجام می‌شود.

فعالیت

۱- عبارت‌ها را کامل کنید:

- به خشکی‌هایی که در میان آب هستند و آب اطراف آن‌ها را گرفته
..... می‌گویند.

- نام دو جزیره‌ی مهم خلیج فارس ..... و ..... است.

۲- یک بندر مهم در کنار خلیج فارس نام ببرید.

۳- دو نوع کشتی نام ببرید و فرق آن‌ها را بیان کنید.

۴- مردمی که به جزیره‌ی کیش سفر می‌کنند از چه مکان‌هایی دیدن می‌کنند؟
دو مورد بگویید.

۵- روی تصویر زیر در جای مناسب کلمه **صادرات** و **واردات** بنویسید.

بازدید از کارخانه کنسرو ماهی

در آب‌های خلیج فارس و دریای عمان انواع ماهی‌ها زندگی می‌کنند. از این دریاها، ماهی و میگو صید می‌شود و در بازارهای کشور فروخته می‌شود.

ماهی تن

ماهی شیر

ماهی شوریده

میگو

ماهی حلوا

همان‌طور که در درس علوم خواندید برای نگهداری ماهی می‌توان آن را به صورت کنسرو در آورد.

دانش‌آموزان کلاس ششم به همراه معلمشان از یک کارخانه‌ی کنسرو ماهی دیدن کردند.

مدیر کارخانه برای دانش‌آموزان توضیح داد:

این کارخانه بخش‌های مختلفی دارد و هر گروه از کارکنان نقش و وظیفه‌ای دارند.

- در یک بخش ماهی‌ها را تمیز و قطعه‌قطعه می‌کنند. در بخش دیگر ماهی‌ها را در دستگاه‌های پخت قرار می‌دهند.

- سپس کارگران استخوان‌ها را از گوشت ماهی‌ها جدا می‌کنند و در قوطی قرار می‌دهند.

- بعد، در قوطی‌ها توسط دستگاه (هواگیری) و محکم بسته می‌شود.

- روی قوطی‌های کنسرو نام محصول و کارخانه سازنده و تاریخ مصرف را می‌نویسند.
- سپس قوطی‌های کنسرو را به فروشگاه‌ها می‌فرستند تا به مصرف مردم برسد.

مدیر کارخانه گفت: بچه‌ها در این کارخانه همه‌ی کارکنان مقررات را رعایت می‌کنند. آن‌ها با هم روابط خوبی دارند و با یکدیگر همکاری می‌کنند تا کارشان را به خوبی انجام دهند.

فعالیت

۱- مراحل تولید کنسرو ماهی را شماره گذاری کنید.

شستن و قطعه قطعه کردن ماهی ( )

زدن برچسب و تاریخ مصرف ( )

پختن ماهی ( )

قرار دادن در قوطی و بستن در کنسرو ( )

۲- با توجه به تصویرهای درس نام دو نوع ماهی جنوب را بنویسید.

۳- نام این جانور که در بازار ماهی فروشان فروخته می شود، چیست؟

۱- با کمک معلّم در زنگ هنر برای کاردستی، یک نمونه‌ی کوچک خلیج فارس و جزیره‌ی قشم و کیش درست کنید.

۲- یک نقشه‌ی ایران را به دیوار کلاس نصب کنید. روی نقشه خلیج فارس و دریای عمان، محل جزیره‌های قشم، کیش، تنب کوچک و بزرگ، ابوموسی و هرمز را نشان دهید.

۳- علی می‌خواهد به کیش برود. به او توصیه می‌کنید از چه مکان‌هایی دیدن کند؟

۴- فاطمه در یک کارخانه‌ی تولید کنسرو کار می‌کند. به او چند توصیه کنید که وظیفه و کارش را خوب انجام دهد.

۵- با راهنمایی خانواده، یک کنسرو ماهی به کلاس بیاورید. برچسب و تاریخ مصرف آن را بخوانید. با کمک معلّم آن را آماده و سپس میل کنید.

فصل ۵

کشاورزی در ایران

زراعت و باغداری

همه‌ی موجودات زنده به غذا نیاز دارند. ما انسان‌ها غذای روزانه خود را از گیاهان و جانوران به دست می‌آوریم. حتماً تاکنون با اعضای خانواده برای خرید میوه و سبزیجات به بازار رفته‌اید.

فعالیت

شما در یکی دو روز گذشته چه مواد خوراکی برای صبحانه، ناهار و شام مصرف کرده‌اید؟
محصولاتی مانند گندم، برنج، چای، میوه‌ها و سبزی‌ها از چه طریقی تولید می‌شوند و به دست شما می‌رسند، تا مصرف کنید؟

کشاورزان با تلاش و کوشش انواع محصولات کشاورزی را تولید می‌کنند.
زراعت و باغداری دو فعالیت مهم کشاورزی هستند.

زراعت یعنی پرورش گیاهانی که بعد از کاشت دانه یا بذر حداکثر تا یک سال محصول می‌دهند، مانند غلات، حبوبات و محصولات جالیزی.

غلات: مانند گندم، برنج و جو. گندم و برنج از غذاهای اصلی مردم کشور ماست.

از گندم آرد و سپس نان تهیه می‌شود. گندم در بیشتر استان‌های کشور ما کشت می‌شود.

برنج نیز بیشتر در آب و هوای مرطوب استان‌های شمالی کشت می‌شود.

حبوبات: محصولاتی مانند نخود، لپه، عدس، لوبیا جزو حبوبات هستند. این محصولات تقریباً در همه‌ی استان‌ها کشت می‌شود.

محصولات جالیزی: به محصولاتی مانند کاهو، کلم، بادمجان، کدو، هندوانه و خیار، محصولات جالیزی می‌گویند. این محصولات در زمین‌های کشاورزی روستاها یا مزرعه‌های اطراف شهرها کشت می‌شوند.

به کاشت و پرورش نهال درختان، باغداری می‌گویند. در کشور ما انواع درختان میوه کشت می‌شود. در هر منطقه از ایران با توجه به نوع آب و هوا محصول خاصی به دست می‌آید؛ برای مثال بعضی از درختان، مانند خرما، گرمسیری هستند و در آب و هوای گرم رشد می‌کنند.

به تصویر زیر نگاه کنید.

این تصویر یک باغ مرکبات را نشان می‌دهد. باغدار درباره‌ی فعالیت خود توضیح می‌دهد.

چند سال پیش من و برادرانم شریک شدیم و این باغ را خریدیم. در ابتدای کار، نهال‌های پرتقال خیلی کوچک بودند. ما برای پرورش این نهال‌ها خیلی زحمت کشیدیم تا به این درختان تبدیل شوند.

فعالیت

- ۱- مرکبات به چه میوه‌هایی گفته می‌شود؟
- ۲- باغدار با محصول خود چه می‌کند؟ توضیح دهید.
- ۳- چرا کشاورزی برای زندگی ما اهمیت دارد؟
- ۴- برای هر گروه از محصولات زیر چند نمونه مثال بزنید :
غلات : .....
حبوبات : .....
محصولات جالیزی : .....
- ۵- آیا می‌توانید یک غذا مثال بزنید که در آن هر سه محصول زراعی (غلات، حبوبات و محصولات جالیزی) به کار رفته باشد؟
- ۶- کلمه‌ی مناسب را به تصویر وصل کنید:

باغداری

زراعت

- ۷- دو محصول کشاورزی ایران را که به کشورهای دیگر صادر می‌شود، نام ببرید.

کشاورزی، از تولید تا مصرف

همه‌ی ما برای تأمین غذا به کشاورزی نیاز داریم. به نظر شما برای کار کشاورزی به چه چیزهایی نیاز داریم. به تصویرهای زیر توجه کنید و آنچه را می‌بینید، توضیح دهید.

برای کشاورزی به عوامل زیر نیاز داریم:

- خاک مناسب:** گیاهان باید در خاک مناسب کشت شوند.
- آب:** گیاهان برای رشد به آب نیاز دارند. آب کشاورزی از طریق آب باران یا رودخانه یا آب چاه تأمین می‌شود.
- نور خورشید:** گیاهان برای رشد به نور کافی نیاز دارند.
- نیروی کار:** در هر مزرعه کشاورزی تعدادی از افراد کار می‌کنند. آن‌ها با یکدیگر همکاری می‌کنند تا محصولی را تولید کنند.
- ابزار و وسایل کشاورزی:** برای انجام کار کشاورزی به ابزار و ماشین‌آلاتی نیاز داریم. آیا می‌توانید چند نمونه از این ابزار را نام ببرید؟

مراحل کشاورزی

زراعت و باغداری سه مرحله دارد: کاشت، داشت، برداشت
کاشت: یعنی کشاورزان بذر یا دانه‌ی گیاه یا نهال (درخت کوچک) را در زمین می‌کارند.

داشت: یعنی مراقبت از محصول کشاورزی. کشاورز پس از کاشتن گیاه آن را آبیاری می‌کند، به آن کود می‌دهد و علف‌های هرز را می‌چیند تا گیاه به خوبی رشد کند.

برداشت: پس از آنکه محصول به حد کافی رشد کرد آن را برداشت می‌کنند. برای مثال کشاورزان ساقه‌های گندم و برنج را درو می‌کنند یا باغداران میوه‌ها را از درختان می‌چینند.

فروش محصولات کشاورزی

کشاورزان پس از برداشت محصول باید آن را به دست مردم برسانند و بفروشند.

بعضی از محصولات باید زودتر به بازار مصرف برسند چون خراب و فاسد می‌شوند مانند گوجه فرنگی.

بعضی از محصولات را در انبار یا سردخانه نگهداری می‌کنند تا بعداً به بازار بفرستند.

محصولات کشاورزی را با کامیون و وانت به مکان‌های فروش میوه و سبزیجات می‌برند. مردم این محصولات را می‌خرند و مصرف می‌کنند.

درست مصرف کنیم

ما پس از هر بار غذا خوردن خدا را شکر می‌کنیم.

کشاورزان با تلاش و کوشش زیاد محصولات کشاورزی را تولید می‌کنند. ما هم باید مواد غذایی را درست مصرف کنیم.

ما نباید اسراف کنیم. ما همیشه به اندازه‌ای که نیاز داریم در بشقاب غذا می‌ریزیم تا باقیمانده غذا دور ریخته نشود.

در موقع خریدن مواد غذایی دقت کنیم به اندازه بخیریم تا خراب و فاسد نشوند و مجبور نشویم آن‌ها را دور بریزیم.

فعالیت

۱- هریک از تصویرهای زیر کدام مرحله کشاورزی (کاشت، داشت، برداشت) را نشان می‌دهند؟

.....

.....

.....

۲- آقای امینی می‌خواهد در مزرعه‌ای سیب‌زمینی بکارد و بفروشد. او برای کشاورزی به چه چیزهایی نیاز دارد؟

..... ۱- ..... ۲- .....

..... ۳- ..... ۴- .....

۳- مراحل تولید نان را روی تصویرها شماره‌گذاری کنید:

۱- پس از هر بار غذا خوردن چه باید بگوییم؟

۲- شما برای آنکه در مصرف غذا اسراف نکنید، چه می کنید؟

۳- تمرین خرید: به همراه خانواده به بازار میوه و سبزی بروید. فهرست خرید تهیه کنید و قیمت‌ها را پیرسید مواد مورد نیاز خانه را بخرید.

۴- با کمک معلم برای جشن نوروز گیاهی را بکارید و پرورش دهید. می توانید یک گلدان کوچک تهیه کنید و در آن هسته‌ی نارنج یا پرتقال بکارید. هر روز به آن آب بدهید و آن را مقابل نور و در جای گرم بگذارید.

۵- پانزدهم، اسفند ماه، روز درختکاری است. با کمک معلم و مسئولان مدرسه نهالی در باغچه‌ی مدرسه بکارید. بهتر است نهالی که می کارید درخت میوه باشد.

مؤسسات اجتماعی

خدمات بیمه و بهزیستی

سال گذشته در درس مطالعات اجتماعی با کار پلیس و آتش‌نشانی آشنا شدید و فهمیدید که این مؤسسات اجتماعی چه نقشی در زندگی ما دارند. آیا می‌توانید خدمات این دو مؤسسه را به خاطر بیاورید و بیان کنید؟ برای برقراری ارتباط و کمک گرفتن از پلیس و آتش‌نشانی به چه شماره‌هایی تلفن می‌کنیم؟

در این درس با مؤسسات دیگری که آن‌ها نیز خدماتی به ما می‌دهند، آشنا می‌شویم.

مراکز درمانی

همه‌ی ما در زندگی گاهی دچار بیماری می‌شویم. حتماً برای شما نیز پیش آمده که بیمار شوید و به مطب دکتر یا درمانگاه مراجعه کنید. درمانگاه‌ها، خانه‌های بهداشت و بیمارستان‌ها مراکزی هستند که خدمات درمانی برای مردم انجام می‌دهند.

در این مراکز، پزشکان بیماران را معاینه می‌کنند و برای آن‌ها نسخه می‌نویسند.

سپس، فرد بیمار نسخه‌ی دکتر را به داروخانه می‌برد و داروهایی که دکتر برای او نوشته را می‌خرد و مصرف می‌کند تا حال او خوب شود.

دفترچه بیمه درمانی

اگر دقت کرده باشید افراد در هنگام مراجعه به درمانگاه و داروخانه از دفترچه‌ای به نام **دفترچه‌ی بیمه درمانی** استفاده می‌کنند. آیا شما هم دفترچه‌ی بیمه دارید؟

در دفترچه‌ی بیمه، مشخصات افراد مانند نام و نام خانوادگی و شماره‌ی ملی نوشته شده و عکس آن‌ها نیز روی صفحه‌ی اول چسبانده شده است.

فعالیت

- ۱- معلم یک نمونه دفترچه‌ی بیمه را به شما نشان می‌دهد. صفحه‌ی اول آن را به دقت مشاهده کنید. سایر صفحات دفترچه برای چیست؟
- ۲- دفترچه‌ی بیمه‌ی خودتان را در خانه مشاهده کنید و موارد استفاده‌ی آن را در کلاس بگویید.

وقتی ما به مراکز درمانی یا داروخانه مراجعه می‌کنیم با استفاده از دفترچه‌ی بیمه، فقط بخش کمی از هزینه یا پول را می‌پردازیم یا ممکن است کاملاً رایگان از این خدمات استفاده کنیم. بخشی از هزینه‌ی معاینه یا داروی ما را بیمه می‌دهد.

البته کسانی که دفترچه‌ی بیمه دارند نیز هر ماه مبلغ کمی به بیمه می‌پردازند تا بتوانند از خدمات بیمه استفاده کنند.

بچه‌ها، از دفترچه‌ی بیمه باید مانند
شناسنامه مراقبت کنیم و
مواظب باشیم آن را کثیف یا گم
نکنیم.

سازمان بهزیستی

همه‌ی انسان‌ها مانند یکدیگر نیستند. برخی از افراد ممکن است مشکلات خاصی داشته باشند. بعضی از افراد در بینایی یا شنوایی ضعیف هستند. بعضی دیگر در راه رفتن و حرف زدن یا برقراری ارتباط با دیگران مشکلاتی دارند. یکی از مؤسسات اجتماعی که به افرادی که ناتوانی‌ها یا مشکلاتی دارند کمک می‌کند، سازمان بهزیستی است.
سازمان بهزیستی در همه‌ی شهرها و مناطق اداره‌هایی دارد.

افرادی که مشکلات خاصی دارند به بهزیستی مراجعه می کنند. سازمان بهزیستی برای این افراد کارتی صادر می کند که «کارت بهزیستی» نام دارد.

از کارت بهزیستی باید مراقبت کنیم و آن را کثیف یا گم نکنیم.

در این کارت مشخصات فردی مانند نام و نام خانوادگی شماره ملی و نوع مشکل فرد نوشته شده است.

به این افراد مددجو گفته می شود. سازمان بهزیستی به مددجویان خدماتی ارائه می کند.

خدمات توانبخشی، کاردرمانی، گفتار درمانی و کلاس های حرفه آموزی که در آن مددجویان مهارت هایی را یاد می گیرند، نمونه ای از خدمات بهزیستی هستند.

سازمان بهزیستی، مبلغی به عنوان کمک هزینه ی زندگی یا تحصیل به برخی از افراد می دهد.

کسانی که کارت بهزیستی دارند، می توانند با این کارت برای تهیه ی بلیت وسایل نقلیه مانند مترو و اتوبوس و قطار تخفیف بگیرند و مبلغ کمتری بپردازند.

فعالیت

۱- به چه مکان‌هایی مراکز درمانی گفته می‌شود؟ چند نمونه نام ببرید.

۲- از دفترچه‌ی بیمه درمانی در چه جاهایی استفاده می‌کنیم؟

۳- دو مورد از خدمات سازمان بهزیستی به افراد دارای مشکلات خاص را بیان کنید.

۴- عبارت درست و نادرست را علامت بزنید.

به کسانی که از بهزیستی کمک می‌گیرند
مددجو می‌گویند.
درست ( )   نادرست ( )

با دفترچه‌ی بیمه درمانی می‌توانیم از
وسایل نقلیه‌ی عمومی تخفیف بگیریم.
درست ( )   نادرست ( )

ما در کلاس‌های حرفه‌آموزی مهارت و شغلی
را یاد می‌گیریم.
درست ( )   نادرست ( )

از دفترچه‌ی بیمه و کارت بهزیستی باید مراقبت کنیم.
درست ( )   نادرست ( )

۱- در مطب دکتر یا درمانگاه باید نوبت را رعایت کنیم.

به این تصویر که در مراکز درمانی وجود دارد توجه کنید. منظور از این تابلو چیست و با دیدن آن چه نکاتی را باید رعایت کنیم؟

۲- داروخانه روی داروهایی که بیمار می‌خرد برچسب‌هایی می‌زند و دستور مصرف هر کدام را می‌نویسد؛ برای مثال روی یک قرص نوشته شده (هر روز یک عدد بعد از ناهار) یا روی یک شربت

نوشته شده (روزی دو قاشق مرباخوری صبح و شب) آیا فرد بیمار باید به این دستورات کاملاً دقت کند؟ آیا او اجازه دارد که دارو را کمتر یا بیشتر مصرف کند؟ چرا؟

۳- نشانی اداره‌ی بهزیستی که شما مددجوی آن هستید را از خانواده پرسید. نام مددکار شما چیست؟

